

Leskinen, Timo

Vastine Tervon Kirkonkylän asemakaavan muutoksesta (kortteli 48 ja museokortteli) saatuihin lausuntoihin

Pohjois-Savon liitto

Ilmoitti, että ei anna lausuntoa.

Pohjois-Savon ELY-keskus

Tervon kunta on pyytänyt Pohjois-Savon ELY- keskuksen lausuntoa kirkonkylän asemakaavan muutoksesta korttelissa 48. Asemakaavan muutos koskee Tervon kirkonkylän alueella hautausmaata ja sen ympäristössä sijaitsevia yleistä pysäköintialuetta, venevalkamaa sekä Kirkkotien länsipuolella olevaa entisen museon aluetta korttelissa 48. Suunnittelualueeseen kuuluvat kiinteistöt 844-411-3-94 ja 844-411-3-95.

Tavoitteena on muuttaa asemakaavaa niin, että hautausmaan pohjoispuolelle mahdollistetaan uimarannan toteuttaminen. Kaavamuutoksessa hautausmaa-alueeseen liitetään sen eteläpuolella osa venevalkaman alueesta. Hautausmaa-alueen kaavamerkintöjä ja -määräyksiä päivitetään. Lisäksi korttelin 48 käyttötarkoitus muutetaan koirapuistoksi, koska museona käytetty rakennus on siirtynyt toisaalle. Kaavamuutos perustuu siihen, että seurakunta ja kunta vaihtavat maa-alueita siten, että seurakunta luovuttaa LP-alueen itäreunasta 550 m2 kunnalle ja saa kunnan LV-alueesta noin 750 m2.

Tervon kunta on perustellut erillisinä lausuntopyyntöjä sillä, että muutoksia (hautuumaa ja koirapuisto) käsitellään erillisinä pykälinä, ja etteivät muutokset vaikuta toisiinsa niiden eteenpäin viennissä. Lisäksi muutoksiin liittyvät maanomistajat ja yhteisöt, joihin muutos vaikuttaa, eivät molemmissa muutoksissa ole samat.

Pohjois-Savon ELY- keskus lausuu molemmista asemakaavamuutoksista yhdellä lausunnolla.

Lausunto

Asemakaavamuutosten alue sijaitsee maakuntakaavan kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti tärkeällä alueella (MA1 001), Tervonsalmen kulttuurimaisema. Suunnittelumääräyksen mukaisesti alueen tai kohteen suunnittelussa on otettava huomioon rakennetun ympäristön kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueen tai kohteen erityispiirteitä tulee vaalia.

Voimassa olevassa Tervon kirkonkylän yleiskaavassa hankealue sijaitsee sk-1 alueella, kyläkuvallisesti tärkeä alue, joka on maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö, jolla uudis- ja korjausrakentaminen sekä muut ympäristöä muuttavat toimenpiteet tulee sopeuttaa ympäristön ominaispiirteisiin.

Jo toteutetun koirapuiston paikalla on sijainnut paikallisesti merkittävä (kirkonkylän yleiskaava) kohde, kotiseutumuseon alueen aitat. Kotiseutumuseon rakennuskanta on osa maakunnallisesti merkittävää aluetta, joka mainitaan myös selvityksen kuvaustekstissä alueen rakennuskannan piirteinä.

"Kirkkoa ja hautausmaata vastapäätä oleva riukuaidattu kotiseutumuseonalue on männikön ympäröimiä. Alueella on neljä aittaa. Kolme maalaamatonta aittaa on selvästi matalampia kuin korkeampi punainen aitta. Siirretyt aitat on perustettu luonnon- ja lohkokiville. Aittoja on kolme, joista korkeahko hirsikerran keskimäinen on maalattu punaiseksi ja nurkkalaudat valkoisiksi, ovet ovat keltaiset. Aitat ovat pitkänurkkaisia ja hirsipintaisia. Peltikatteet ovat hyväkuntoiset".

Kaavaselosteesta käy ilmi, että rakennukset ovat siirretty alueelta pois. ELY-keskukselle ei ole tullut tietoa siirrosta eikä selosteessa ole asiaa tarkemmin käsitelty. Pohjois-Savon ELY-keskus pitää tärkeänä, että rakennusten siirto kuvataan kaavaselostuksessa mahdollisimman tarkasti. Milloin, miksi ja minne rakennukset on siirretty ja mikä niiden käyttötarkoitus on.

Lisäksi tulee selvittää, miten rakennuskokonaisuuden siirron vaikutuksia kulttuurimaisemaan on arvioitu. On syytä pohtia, ovatko maakunnallisesti merkittävän Tervonsalmen kulttuuriympäristön arvot heikentyneet rakennusryhmän siirtämisen myötä alueelta.

Pohjois-Savon ELY-keskus huomauttaa vielä, että kaavamääräyksestä sr-1 (kirkko) tulee poistaa viittaus maankäyttö- ja rakennuslakiin. Lisäksi EH-1 kaavamääräystä on tarpeen tarkentaa hautausmaa-alueelle rakentamista ohjaavaksi.

Vastine: Museokorttelin rakennukset on siirretty vuonna 2017. Kaavamuutos ei ole tullut viireille rakennusten siirrosta johtuen eikä siirto enää muutoinkaan liity suoraan kaavamuutokseen. Rakennukset (4 kpl) oli siirretty alueelle muualta. Viimeisen siirrolla 3 rakennuksista palautui alkuperäiseen pihapiiriin.

Tosiasia on, että rakennukset eivät ole enää vanhalla paikalla. Niiden siirron tarkempi kuvaus ja syy ei ole myöskään kaavaratkaisuun liittyä asia. Siirto on ollut oma prosessi ja vaikutukset olisi pitänyt arvioida silloin, kun siirto on tehty. Jälkeenpäin siirron arviointi ei ole tarkoituksen mukaista tässä kaavaratkaisussa, kun kaavalla siirtoa ei ratkaista. Kaavan arvioinnissa arvioidaan kaavaratkaisun vaikutuksia olemassa olevaan tilanteeseen, ei historiaan.

Museoalueen kaavaratkaisua ei vielä samalla tässä yhteydessä eteenpäin, koska tarvittavat selvitykset viivästyttäisivät hautausmaan alueen kaavaprosessia.

sr-merkinnän määräyksestä poistetaan viittaus MRL:ään.

Koko hautausmaan aluetta koskee sk-1 merkitä ja määräys. Toista rakentamisen ohjaamiseen liittyväpäällekkäistä määräystä hautausmaan alueelle ei ole tarkoituksenmukaista antaa.

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Pohjois-Savon alueelliselta vastuumuseolta on pyydetty lausuntoa otsikossa mainitusta kaavamuutoksesta. Kaavamuutos koskee hautausmaata ja sen ympäristössä sijaitsevaa yleistä pysäköintialuetta, venevalkamaa sekä Kirkkotien länsipuolella olevaa entisen museon aluetta korttelissa 48. Kaavamuutoksen tavoitteena on mahdollistaa uimarannan rakentaminen hautausmaan pohjoispuolelle. Myös hautausmaa-alueen kaavamerkitöjä ja -määräyksiä on tarkoituksena päivittää. Korttelin 48 alueella sijainnut museorakennus on siirretty toisaalle, ja tämän takia korttelin käyttötarkoitus on tarkoitettu muuttamaan koirapuistikoksi. Alueellinen vastuumuseo on tutustunut kaavaluonnokseen ja toteaa seuraavaa.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Rakennetun kulttuuriympäristön osalta asemakaavan muutosluonnokseen liittyvät huomiot koskevat paremmin toteutunutta maankäyttöä. Kaavaselostuksessa kerrotaan, että korttelissa 48 sijainneet museorakennukset on siirretty toisaalle. Siirto on tapahtunut ilmeisesti vuonna 2017.

Alueellinen vastuumuseo haluaa huomauttaa, että lähtökohtaisesti kulttuuriympäristöarvojen kannalta merkittävien rakennuksien arvot liittyvät myös niiden rakennuspaikkaan.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavaselostuksen luvussa 2.4 todetaan ettei muutosalueella sijaitse muinaisjäänneksiä. Kaavaluonnoksessa ei ole huomioitu ortodoksisen hautausmaan länsipuolella sijaitsevaa laajaa muinaisjäännealuetta, joka ulottuu myös kiinteistön 844-411-3-94 alueelle, eli kiinteistölle jolle koirapuisto on tarkoitettu perustaa. Muinaisjäänne on kivikautinen asuinpaikka, joka on viety Museoviraston ylläpitämään muinaisjäänne rekisteriin nimellä Ortodoksinen hautausmaa (tunnus 1000026292). Muinaisjäänne on löytynyt vuonna 2014 Tervon kirkonkylän yleiskaava-alueen arkeologisessa inventoinnissa. Muinaisjäännealueen aluerajaus perustuu inventoinnissa tehtyihin koekuoppiin, jotka raportin mukaan on tehty ortodoksisen hautausmaan länsipuolella. Etelässä rajaus on arvio. Muinaisjäännealueen aluerajaus on siten ohjeellinen eikä kohteen todellinen laajuus ole tiedossa.

Alueellisen vastuumuseon 26.9.2024 paikalla tekemän maastokäynnin havaintojen perusteella koirapuistikoksi kaavamuutosalue on potentiaalista kivikautiselle asuinpaikalle. Lisäksi nykyisen koirapuiston länsipuolella havaittiin kaksi tervahautaa muistuttavaa painannetta. Maastokäynnillä painanteiden ajoitusta ja tarkoitusta ei voitu varmistaa. Koirapuiston eteläpuolella puolestaan sijaitsee neljä kivettyä kellarikuoppaa, jotka ajoittuvat historialliselle ajalle, mutta joiden tarkempi ajoitus ei ole tiedossa.

Vuonna 2014 toteutetussa kirkonkylän yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventoinnissa ei ole huomioitu kaavamuutosalueella sijaitsevia kellarikuoppia ja painanteita. Kaavamuutos-alueella, VL-1 lähivirkistysalueeksi (koirapuisto) esitetyllä alueella, tulee siksi tehdä asema-kaavatasoinen päivitysinventointi, jossa tarkennetaan paikalla sijaitsevan kivikautisen asuinpaikan laajuutta sekä selvitetään kellarikuoppien ja painanteiden suojelulaji, eli selvitetään, voidaanko niitä pitää muinaismuistolain tarkoittamina kiinteinä muinaisjäännöksinä. Mikäli inventoinnissa todetaan kaavamuutosalueella sijaitsevan kiinteän muinaisjäännöksen tai kiinteitä muinaisjäännöksiä ja alueelle halutaan kaavoittaa edelleen rakentamista (koirapuisto), tulee asiasta neuvotella Museoviraston kanssa (MML 13§).

Arkeologisen inventoinnin suunnittelussa tulee käyttää kaikkea aluetta koskevaa historiallista karttamateriaalia sekä tarkinta mahdollista saatavissa olevaa laserkeilausaineistoa. Inventoinnin toteuttamisen ja raportoinnin tulee noudattaa Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeita.

Tutkimusraportti tulee lähettää tarkastettavaksi alueelliseen vastuumuseoon mahdollisimman pian valmistumisensa jälkeen. Vastuumuseolle tulee myös lähettää inventoinnin paikatietoaineisto digitaalisena.

Tietoa arkeologisten kenttätöiden tilaamisesta sekä lista arkeologisia kenttäpalveluita tarjoavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta osoitteessa

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>. Alueellisen vastuumuseon lausunto tulee liittää tarjouspyyntöön.

Vastine:

Rakennettu kulttuuriympäristö

Korttelissa 48 sijainneet museorakennukset eivät olleen alkuperäisillä paikoilla. Alueen 4 aitasta 3 on nyt siirretty takaisin alkuperäiseen pihapiiriin likimäärin entisille paikoille. Neljäs viimeinen aitoista on siirretty samaan pihapiiriin kuin muutkin vastaavaisen aitan läheisyyteen. Nähdäkseni aittojen historiallinen arvo on noussut siirron takia.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Koirapuiston alueella on jo olemassa oleva koirapuisto kuten kuvasta 11 ilmenee. Alueelle ei olla perustamassa uutta koirapuistoa.

Kaavaluonnosta laadittaessa arkeologisen kohteiden tiedot perustuvat Museoviraston muinaisjäännösrekisteriin ja sen rajauksiin. Koirapuiston alueelle ulottuu, sen luoteiskulmaukseen, lausunnossa todettu kivikautinen asuinpaikka, Ortodoksinen hautausmaa. Tältä osin kaavaluonnos on virheellinen.

Arkeologisen selvityksen kilpailutus ja tekeminen vie aikaa, minkä takia esitän, että alue vanha museon alue rajataan pois kaavamuutoksesta ja hautausmaan kaava-aluetta viedään prosessina eteenpäin.

FCG Finnish Consulting Group Oy

Timo Leskinen, DI